

DE HEL

Tekst: Ruud Welten

Regie: Tarkan Koroğlu

Cast:

Jean-Paul Sartre: Bart Klever

Albert Camus: Tijn Docter

Maryam, een jonge terroriste: Annemaaïke Bakker

Sartre en Camus hebben voortdurend een sigaret in hun handen en maken aanstalten om deze aan te steken.

SARTRE

Goedenavond, ik ben Jean-Paul Sartre.

Ik ben dood. Interessant. Ik schreef ooit een toneelstuk waarin mensen elkaar na hun dood ontmoeten. Er is een deur waar

je doorgaat en als je eenmaal binnen bent kun je niet meer terug.

Zo simpel is het. Dat is de dood. Mensen die binnen zijn zitten voor eeuwig met elkaar opgescheept. *(In zichzelf.)* Fantastisch!

Hij bekijkt het decor.

Ja, dit is het. Het decor van *Huis clos*, 'met gesloten deuren'.

Pauze.

Ik kan het nu wel zeggen: ik heb mijzelf altijd afgevraagd waar ik terecht zou komen als ik dood zou gaan. Als wij als mensen zijn aangewezen op een menselijke wereld - ik bedoel: zonder God - wat is dan de dood? Ik kon gewoon niet verder komen dan het idee dat ik na mijn dood opnieuw onder mensen zou zijn.

Pauze

En nu ben ik gestorven.

Pauze

Nee, nee, niet wat u denkt. Het licht ging niet uit. Er was geen tunnel, geen licht. Ik was allang blind weet u. Dat is nu juist het vreemde... ik zie weer. Ik zie mijn eigen decor. en ik ben alleen... teruggeworpen

op mijzelf...misschien is dat het dan...de dood...

CAMUS

*Komt door de deur binnenvallen alsof hij wordt geworpen. Kijkt
verward om zich heen.*

Wat is dit? Waar ben ik?

*Hij gaat terug naar de deur en probeert hem te openen, wat niet lukt.
Hij bonst op de deur.*

Hallo, kan de deur weer open?

Geen antwoord. Hij draait zich weer om.

Even denken... auto... ik was met...Michel... een autorit... we reden
hard...

*Maakt beweging naar de deur maar gaat weer terug.
Slaat zijn handen voor zijn gezicht.*

Ooo...

Ben ik dood? Maar waarom ervaar ik dan nog? Ik voel mijn handen,
mijn gezicht...

Pauze.

Dit is het: ik heb altijd gedacht dat ik er na mijn dood niet meer zou zijn.

Fout. Maar dit is het. C'est tout! Ik ben dood, ik ben alleen.

... ik heb zolang gevochten tegen ziekte, tuberculose...

Ik heb altijd gedacht dat ik daaraan zou overlijden. Maar nee,

blijkbaar loopt het anders. Absurd... Ik had het kunnen weten... En nu...

SARTRE *vanuit het donker*

... Je bent dood...

Camus ziet Sartre.

CAMUS

Sartre, bent u dat?

SARTRE

Welkom in het decor van *Huis clos!* herinner je het nog?

Mensen ontmoeten elkaar vlak voor de dood en...

Camus valt bij

En zijn eeuwig tot elkaar verdoemd.

SARTRE

Kijk, daar is de deur, het publiek -
- je kunt hier alleen binnen en er nooit meer uit.
Is het niet absurd?

CAMUS

Kijkt om zich heen.

U bent ook door die deur binnengekomen. U bent blijkbaar zelf ook dood.

Hoe oud was u? Welk jaar is dit?

Licht, bekijkt Sartre.

Sartre in zijn eigen decor! Nee, dan ben je pas
echt dood! Gevangen in een wereld die je zelf hebt geschapen...

Pauze.

u bent toch de auteur? Maar dan kunt u zichzelf ook bevrijden.

En waar zijn uw personages?

SARTRE

... Jij bent zelf een personage Camus. Wat denk jij? Als je dood bent als
schrijver, ben je niets meer dan een personage in de ogen van de lezer.

CAMUS

Ik ben geen 'personage'. Ik ben mijzelf. Zelfs nu nog.

Half in zichzelf.

Het zal toch niet zo zijn dat ik verongeluk en in plaats
van in de hel of de hemel in een decor van Sartre terechtkom!

SARTRE

En waarom niet? We vonden toch allebei dat het ertoe deed wat er op

het toneel gebeurde? We vertelden toch geen verhaaltjes? Waren we niet geëngageerd?

CAMUS

Dit is Absurd...

Ik heb altijd gedacht over zelfmoord. Niet aan zelfmoord, maar *over* zelfmoord. En nu ben ik hier, dood, en het hele begrip zelfmoord doet er niet meer toe.

Ik verzet me hier tegen. (*Feller*) Ik verzet me hier tegen. In het leven dacht ik na over de dood en nu, in de dood over het leven. Maar ik wilde niet dood en nu ben ik dood en... hiertegen verzet ik me... het blijft absurd....

Het absurde, Sartre, daar heeft u nooit iets van begrepen.

U meende dat u alles kon beredeneren.

SARTRE

Het absurde? Het absurde dat is...

CAMUS

Het absurde, dat is een vreemdeling zijn in je eigen leven. Ik ben een vreemdeling in mijn eigen leven, of nu, in mijn eigen dood. Ik heb altijd gezegd dat je het leven zou moeten aanvaarden... als een lot... alsof er geen morgen is. En nu, nu is er geen morgen. Dat neem ik tenminste aan. Is er hier geen zon die opgaat? (*kijkt naar de dichte deur*) Goed, we zullen hem niet kunnen zien. We zullen het niet weten. Misschien moet ik daarmee leren leven.... in de dood....

Pauze

Haalt briefje uit zijn zak en leest voor.

"Mijn beste Camus,

Hoewel onze vriendschap niet eenvoudig was, zal ik haar missen. Als u haar vandaag verbreekt, is dat zonder twijfel omdat ze moest breken.

Een hoop zaken bracht ons bij elkaar, weinig dreef ons uiteen.

Maar dat weinige was toch nog te veel: vriendschap vertoond de neiging

totalitair te worden..."

Ik begrijp niet waarom u dat schreef. Ik heb nooit een vriendschap verbroken. Het probleem is dat u nooit een vriendschap begonnen bent.

Sartre sputtert tegen.

U dacht dat u dat kon kiezen, kon plannen... U begreep niet dat het te maken heeft met hartstocht... met het absurde...

SARTRE

Rustig, maakt aanstalten om het te gaan uitleggen.

Nee, kijk, Camus, je begrijpt me verkeerd, het absurde dat is...

MARYAM

Onderbreekt. Grote klap. Komt plotseling binnenvallen alsof ze wordt geworpen. Ze is verward en opgewonden. Sartre en Camus zijn verbaasd en zwijgen.

Luid, hijgend:

God is groot! Waar ben ik? Is het volbracht?

Pauze

Ben ik dood?

Pauze

Wat is het hier warm!

Sartre en Camus staren haar verbaasd aan.

CAMUS

Kalm, pakt een sigaret.

Welkom. Je bent in een decor van Sartre beland...

MARYAM

Reageert op Camus.

Van wie?! Sartre? Nou, dat is wel erg lang geleden! Die las ik nog voor mijn lijst op school.... Toen ik filosofie studeerde lag ie er al uit...

Pauze

Wacht... Dit is het voorportaal!

Het is volbracht. Mijn daden zullen gewogen worden.

Ik moet me verantwoorden.

SARTRE (*Geïrriteerd.*)

Als je verantwoording moet afleggen, doe het dan aan jezelf.

MARYAM

Dus jullie zijn engelen!

Teleurgesteld.

Maar jullie zien er helemaal niet uit als engelen!

CAMUS

O, dank je...

Heb je je ooit verbeeld hoe engelen eruit zien? Engelen zijn hemelse wezens, toch? Ja, misschien zijn ze goddelijk, ze zijn goede wezens.

Maar weet je, ze hebben één tekortkoming: ze hebben geen lichaam.

Jij denkt misschien dat ze altijd voor je klaar staan?

Dat is het hem nu juist. Ze willen wel, maar ze kunnen niet: hoe zouden ze jou een glas water kunnen geven als je dorst had? Hoe zouden ze je kunnen voeden als je honger had? En hoe zouden ze je verzorgen als je gewond was? Zonder lichaam? Ze kunnen niets beetpakken. Ze kunnen je niet echt liefhebben. Je hebt niets aan ze. Nee, je bent aangewezen op mensen. Alleen mensen kunnen je echt helpen...

MARYAM

Tot Camus.

Maar wie zijn jullie dan? Waar ben ik?

CAMUS *Onderbreekt haar.*

Kijk, zie, hier ben ik... Albert Camus.

Slaat op zijn borst.

Tot uw beschikking!

SARTRE (*tot Maryam*)

Wie ben jij? Wat brengt jou hier?

MARYAM

Ik heb gedaan wat God mij heeft gevraagd.

SARTRE

God?

MARYAM

Ja, God...

Ja zijn jullie nu engelen of niet?

SARTRE

Misschien... misschien niet... dat is aan jou...

MARYAM

Mijn taak is volbracht. Ik heb gedaan wat God me vroeg.

Ik ben het plein opgelopen. Ik heb mijzelf naar een betere wereld gebracht.

Mijzelf en anderen. Ik deed het goede!

CAMUS

"Het goede." Ik heb het gezegd... vroeg of laat slaat het goede om in het kwade.

Mooie ideeën die verstenen en die iedereen zal moeten slikken, omdat

jij vindt dat het de waarheid is... wat was het dit keer? Communisme was het niet.

Is er een nieuwe profeet opgestaan?

MARYAM

Je hebt het Heilige boek nooit gelezen?

CAMUS

Goed, het was het Heilige boek...

en voor wie deed je het? Voor wie? Voor wat? Voor...

MARYAM

...voor God!

SARTRE

Mij best, maar dat was jouw keuze... Je had ook nee kunnen zeggen.

MARYAM

Mijn God! Jullie zijn duivels! Goddelozen!!

SARTRE *Wijsvinger omhoog.*

Nou dat laatste klopt wel...

MARYAM

God is groot!

Stilte.

MARYAM

Hier heb ik het niet voor gedaan!!

CAMUS *Streng, tegen haar.*

Hoeveel doden zijn er gevallen?

MARYAM

Wat?...o, dat weet ik niet. Tien... nee, misschien meer. Dertig of misschien vijftig?.. hoe moet ik dat nou weten?

CAMUS

Klapt cynisch in zijn handen.

En je bent zeker erg trots?

SARTRE

Ik ben toch wel benieuwd waarvoor je het 'gedaan' hebt...

MARYAM

Uit liefde voor God.

CAMUS *Onderbreekt.*

...mooie God houd jij erop na! Om over die liefde nog maar te zwijgen...

SARTRE

Ach. Camus houdt niet van slachtoffers. Hij gelooft nog in de onschuld...

CAMUS

Nee! ik geloof in verzoening. Ik weiger te geloven dat mensen ideeën creëren om daarmee zichzelf te vernietigen.

SARTRE

Veroordeel haar niet.

CAMUS

Ik veroordeel haar niet, ik heb met haar te doen...

SARTRE *Streng.*

Soms is het nodig om met geweld in te grijpen.

CAMUS

Woorden zijn machtiger dan aanslagen...

SARTRE *Tot Camus.*

Dacht je nu echt dat je met pacifistische praatjes de wereld tot een hemel kunt maken? Er moet gehandeld worden. Er zal moeten worden ingegrepen.

“De filosofen hebben de wereld tot nu toe

*(Camus herkent
het citaat en declameert cynisch mee.)*

alleen maar beschreven, het
komt erop aan haar te veranderen.”

CAMUS

...staat op het *graf* van Karl Marx, vergeet dat niet... het *graf*...

SARTRE

Pacifisme zal ons niet redden

MARYAM

Oh mijn God. Het zijn filosofen. Erger kan niet.

CAMUS

Ik heb me er heel mijn leven voor ingezet Sartre.
Onschuldige slachtoffers, Sartre. Dat begrip kent u niet!

SARTRE

In een oorlog vallen geen onschuldige slachtoffers, m'n beste Camus.

CAMUS

Ik walg van al die mensen die vinden dat zij de sleutel naar de hemel in
hun zak hebben en over lijken gaan...

SARTRE

En daarom moet je het onrecht maar laten bestaan?!

MARYAM

Het zijn de mensen die de wereld tot een hel hebben gemaakt!

Camus en Sartre delen deze mening.

CAMUS

Ik dacht toch echt dat jij ook een mens was... een dood mens weliswaar...

SARTRE

...en als ik even mag opmerken Camus: jij bent ook dood.

Stilte.

Maryam gaat zitten.

Een mooi moment om terug te kijken op je leven. Zou je hetzelfde doen?

CAMUS

Alsof je alles keurig kunt plannen. Kijk, je maakt plannen en het loopt anders: dat is het leven...

SARTRE

Goed, laten we dat eens aannemen, dat je weer aan het begin van je leven stond, dat je je leven kon plannen, zodat je voor elke stap die je zou maken verantwoordelijk zou zijn...

(Tot Maryam:) Zou jij hetzelfde doen?

MARYAM

Zeker! Maar ik heb nooit plannen gemaakt. Waarom niet? Omdat God plannen had met mij.

SARTRE *(Half in zichzelf.)*

Zo'n vermoeden had ik al.

Tot Maryam.

Wat was het laatste dat je zag toen je afscheid nam van de wereld?

MARYAM

Ik zag niets. Ik hoorde de stem...

CAMUS

Je 'hoorde', je zag niets. Heb je gekeken? ....waren er

mensen die je aanstaarden?

MARYAM

De stem was sterker.

CAMUS

Je hebt niet gekeken. Waren er kinderen bij?

MARYAM

Dat weet ik niet. Wat doet het er toe?

CAMUS

Alles! Alles doet het er toe! Het is het enige dat er toe doet...

Je gelooft in God maar je gelooft niet in mensen.

MARYAM

Ik geloof in rechtvaardigheid, maar niet een zelf verzonnen rechtvaardigheid.

De dag zal aanbreken... Ach, laat maar.

Jullie kennen geen angst, dat is jullie probleem. Jullie weten niet dat je veroordeeld zal worden.

Het doet er niet toe: jullie geloven in de wereld, ik geloof in Gods eeuwige barmhartigheid. Die kun je niet begrijpen vanuit de wereld. Jullie doen alsof je jezelf hebt geschapen. *(Wijst naar Sartre.)* Hij daar heeft een schets van zichzelf gemaakt en toen ie daarmee klaar was heeft hij besloten dat hij geboren kon worden. Hij heeft immers over alles zo goed nagedacht. Maar je weet niet waar je vandaan komt. Je kent je eigen oorsprong niet. Daarom kun jij denken dat je in een toneelstuk belandt met personages die eeuwig tot elkaar gedoemd zijn.

CAMUS

Jammer voor je. Jij zit hier nu toch ook?

MARYAM

Jullie zijn goddeloos.

CAMUS

En jij hebt jezelf van de wereld gehaald. En anderen. Dat was jouw plan. En dat is niet goddeloos? Je baseert je op het hogere maar je kon het maar niet vinden, en daarom heb je jezelf van het leven beroofd. Het knaagde aan je, die zinloosheid, je kon er niet in ademhalen, je stikte en dacht, als dat voor mij zo is, dan is dat ook voor de anderen zo. Laat ik ze eens verlossen voordat ze zelf een zin aan het leven ontdekken.

MARYAM

Jullie filosoferen omdat je de zin van het leven niet ziet.

Als er een zin was, dan hoefde je niet te filosoferen.

Dan hoefde je hem alleen maar te zien.

Daarom zitten jullie in jullie zelf geschapen hel, die erger is dan...

SARTRE

Waarom ga je niet weg? Niemand houdt je tegen.

MARYAM

Je bent zo godvergeten arrogant! Jij denkt dat je God bent. Jij gelooft zo in jezelf dat je alleen jezelf ziet. Denk je nu echt dat mensen mensen scheppen? Dat je over jezelf kunt oordelen?

SARTRE

Rustig. Ik begrijp je woede. Je was onderdrukt. Je zag geen uitweg.

Maar het was geen religie, maar politiek.

Je hebt jezelf herschapen. Ik bewonder je. Jij begon jouw mensenleven bij het einde, je wist dat je een potentieel lijk was. Je wist dat je gedood zou worden. Je had alles verloren, je hebt zoveel doodstrijd gezien dat je liever wilt overwinnen dan dat je wilde overleven.

Anderen zullen profiteren van jouw overwinning. Jij niet. Je was op, je kon niet meer.

En deze vermoeidheid was de basis voor een ongelofelijke moed. Je bent een ander mens geworden, van betere kwaliteit. En dat heb jij, alleen jij gedaan.

MARYAM

Wat een gelul! Ik ben niets anders dan een gereedschap van God. Meer wilde ik niet, meer heb ik nooit gevraagd.

CAMUS

Jij wilt de wereld vernietigen om in jouw hemel te komen. Waarom aanvaarden jullie het leven niet zoals het was? De wereld is mooi en buiten haar is geen heil.

SARTRE

Pardon? Camus, de filosoof van Algerije, zegt:

‘De wereld is mooi en buiten haar is geen heil’ ?

Toen jouw broeders in Algerije geknecht werden door de onderdrukkers, de Fransen, Toen heb jij nooit een kant gekozen.

“De wereld is mooi en buiten haar is geen heil!”

Camus, dat is moralistisch!

CAMUS *Tegen Sartre.*

...en dat zegt u?! Wie is hier de moralist? Wie schrijft hier voor dat anderen zullen moeten wijken voor uw waarden?

Pauze.

(Rustig.) In het begin dacht ik dat u me zou begrijpen. (...) Dat het niet om moraal gaat. Ik herinner me nog zo goed dat ik als kleine jongen speelde in het hete zand van Algiers, waar de zon brandde, zo fel, dat je nauwelijks kon kijken, zo heet, dat je je voeten moest ingraven. Mijn moeder was bij me. Ze sprak weinig, maar ze was er. Ze kon niet lezen, niet schrijven, zoals zovelen in Algerije. Maar we hadden onze eigen moraal. Je had eerbied voor je moeder, niet omdat het moest, omdat ze dat zei of dat iemand je dat zei, maar omdat het er was. Dat

is alles. Een belangeloze moraal, geen moraal die je opbouwt of leert, maar die er is. Die het leven zelf is. Dat was Algerije voor mij. Ik geef toe dat ik nooit heb kunnen verdragen hoe de aarde onder Algerije begon te scheuren... omdat men meer wilde, vrijheid, weet ik wat, zelfstandigheid en wat we kregen was de dood, de moord, de hel...

MARYAM

Als je uit Algerije komt, dan ben je toch één van ons?

CAMUS

“Ons?”

Ik heb nooit de gedachte kunnen verdragen dat op een dag de strijd om vrijheid mijn moeder, die daar gewoon op straat zou lopen, het leven zou kosten. Wat is dat voor vrijheid? Wat is dat voor een verworvenheid?

MARYAM

Dan ben je een verrader.

SARTRE

Ik begrijp haar. Soms is het nodig dat er spaanders vallen. Hoe zal ik het zeggen... als je een ei wilt bakken, zal je de schaal moeten breken...

MARYAM *Tegen Sartre.*

Je begrijpt helemaal niets!

CAMUS *Reageert op Sartre - snel en fel op elkaar reagerend.*

Spaanders?! Eieren? Ik heb het over mensenlevens Sartre!

SARTRE

Ze heeft het gedaan. Dat is het belangrijkste. Ze zal er een reden toe hebben gehad.

CAMUS

Die reden interesseert me niet. Er zijn mensen omgekomen.

MARYAM

Er is een stukje hemel gewonnen...

SARTRE *Tegen Camus.*

Wat zou er met jou gebeuren als ik jou wekenlang, jarenlang zou vernederen? Als ik zou zeggen dat jouw cultuur achterlijk was en dat je een gevaar zou zijn voor onze samenleving?

CAMUS

Ik zou zeggen dat je uit je nek kletst. Ik ben tegen elke vorm van terrorisme.

SARTRE

Misschien is tegen terrorisme zijn ook wel terrorisme. Want hoe ver ga je daarin? Geweld komt niet uit de lucht vallen, Camus, het is een antwoord op...

CAMUS

...het is een antwoord dat niet deugd. Een antwoord dat over het leven heen walst. En weet je waarom? Omdat jij denkt dat jouw systeemje het juiste is.

MARYAM

Stop! Jullie begrijpen niets!

Tot Sartre en Camus.

Jullie hebben de wereld van God tot een hel gemaakt!

SARTRE

Nu zeg je het zelf: de mens heeft de wereld veranderd, we hebben hem slechter gemaakt. Maar dat betekent dat we hem ook zelf beter kunnen maken. Daar helpt geen God aan....

Met zijn vuist in de lucht:

Revolutie! Alleen een revolutie kan ons hier-
uit redden. En daarvoor is jouw moed nodig. Je kiest en je weet niet of je de goede keuze maakt. Maar je hebt gehandeld in vertrouwen op een betere mens...

CAMUS

En dat doe je door mensen af te slachten? Goed, de mens is het enige wezen dat weigert genoeg te nemen met wat hij is.
De mens wordt geboren, en vanaf zijn eerste schreeuw verzet hij zich tegen zijn bestaan. Hij vecht. Hij ziet dat het niet goed is. Dat is mens zijn: erachter komen dat het anders moet, dat je niet kunt berusten. Dat verzet is het leven. Maar in plaats van dat je dat verzet blijft ervaren, versteend het. Het wordt een wet. Een wet die je anderen voorschrijft. Iedereen zal eraan moeten geloven en wie niet gelooft zal op de brandstapel belanden, in concentratiekampen, de Goelag, of omkomen door een bomaanslag van mevrouw daar.

SARTRE

Vrijheid heeft een prijs.
Kijk, er komt een tijd dat de onderdrukten het geweld dat wij in ze gestopt hebben op ons zullen wreken.

CAMUS

"Wij?!"

SARTRE

Wij vonden onze menselijkheid aan de andere zijde van de deur, het leven, zij vond hem in de dood. Wij zijn degenen die wind gezaaid hebben; zij was de storm. Als dochter van het geweld putte zij daar haar

menselijkheid uit: wij waren mens ten koste van haar, zij werd mens ten koste van ons.

CAMUS

'Wij', 'ons', waar heeft u het over?!

SARTRE

Onderdrukking. De westerse wereld, het kapitalisme... We zullen het moeilijk krijgen.

MARYAM (*Afzijdig.*)

Kijk, hij is opeens profeet geworden...

SARTRE

Nee, m'n beste Camus, dat het zo zal lopen, dat ligt in de geschiedenis besloten.

Het westen gedraagt zich hooghartig. Alsof zij de norm bepaalt voor alles wat goed is. Maar ze kan alleen bestaan door onderdrukking... van de armen, (wijzend naar Maryam.) Arabieren... zij heeft geen wapens. Dit gaat niet over religie...

Het westen pompt geweld in de wereld die ze onderdrukt, omdat ze die nodig heeft... we kunnen immers niet allemaal rijk zijn. Jij denkt dat het om religie gaat, maar het gaat om onderdrukking, de Arabieren zijn eeuwenlang onderdrukt, vertrapt, vernederd...

MARYAM (*Wanhopig onbegrepen.*)

Ik zeg je dat ik mij niet vertrapt voel. Ik weet niet eens hoe dat voelt.

SARTRE (*Tegen Camus.*)

Vroeg of laat zal het geweld als een boemerang op ons terugkomen...

Ik ben ervan overtuigd dat Marx gelijk zal krijgen. De revolutie zal komen. Misschien niet door een opstand, maar door een totale ineenstorting van de kapitalistische markt... een crisis die alles zal doen veranderen...het communisme zal zegevieren! ik hoop het nog mee te

mogen maken!

CAMUS

Het is zo simpel, het 'goede', maar jullie laten je leiden door allerlei theorie'tjes en door geloof....

Vergeet uw theorieën. Het gaat om...

MARYAM (*Fel.*)

Stop! Jullie begrijpen er niets van! Jullie denken dat je alles kunt beredeneren.

Overgave! Dat kennen jullie niet!

Jullie kennen God niet. Liefde kennen jullie niet.

SARTRE

Gaat naast haar zitten.

Wie zegt dat ik de liefde niet ken?

MARYAM

Jij kent alleen een lijfelijke liefde. Maar er is een liefde die veel krachtiger is.

CAMUS

Jouw liefde is haat.

Weet je, je staat zo hard te schreeuwen over God dat je jezelf niet meer hoort. Waarom luister je niet naar jezelf?

MARYAM

Ja hoor eens even, het was de bedoeling geweest dat ik nu dood zou zijn.

Ik moet er niet aan denken voor eeuwig naar jullie te luisteren, dat lijkt me pas een hel!

SARTRE

Dat is de hel. Er is geen andere....

CAMUS (*Tot Maryam.*)

...dus je zou terug willen?

MARYAM

Terug naar wat?

CAMUS

Naar het leven? Je zou door de deur willen?

MARYAM

Ik wil naar het ware leven, niet het leven van het Kwaad op aarde. Ik wil niet terug.

SARTRE

Ik zei je toch dat er een reden was. Dat was geen God. Je wilde vluchten.

CAMUS

(*Tot Maryam.*)

Luister. Je bent geen boodschapper van God. Je bent mens. Dat is mooi genoeg. Nee, dat is beter dan dat. Misschien noemde je het geen leven, maar het was aan jou, het was van jou.

MARYAM

Wat was aan mij?

CAMUS

Alles. En dat alles was het leven.

MARYAM

Pfft! Je filosofeert weer...

CAMUS

Ik filosofer liever dan dat ik blind geloof. Je hebt zelfmoord gepleegd.

Je hebt gemoord.

Waarom?

Waarom heb je jezelf en anderen omgebracht?

Je hoeft niet mee te gaan met een religie, je hoeft geen politieke macht omver te werpen, Je moet alleen deze vraag beantwoorden. De rest doet er niet toe.

MARYAM

Zucht.

CAMUS

God was de dood. Hij ontnam jou je vrijheid - dat is precies jouw probleem: je bent niet bang voor de dood maar voor het leven.

Pauze

Zeg eens, hoe was je tijdens je leven?

MARYAM

Nou, dit begint verdacht veel op een verhoor te lijken...

Ik heb veel geweld gezien. Ik heb drie broers verloren in de oorlog. Mijn vader is een ongelovige, net als jullie, nee, erger, want hij is mijn vader. Maar ik zeg je dat dat alles er niets toe doet. Ik ben niet bang voor het leven, zoals jij denkt, ik vrees God.

Ik heb gezien wat jullie niet hebben gezien. Het onzichtbare is sterker dan het zichtbare.

Jullie kunnen mij veroordelen, maar dat is jullie zaak.

Er is maar één rechter, en dat is God. Ik heb geen behoefte aan een verhoor.

CAMUS

Je wist dat je dood zou gaan en dat er een verhoor zou komen. Wij waren toch engelen? Poortwachters?

MARYAM

Zacht, handen voor haar gezicht.

Maar jullie zijn maar mensen!

SARTRE

Gaat naast haar zitten en legt zijn hand op haar schouder.

Stel nou eens dat we wel engelen zijn.

MARYAM

Dan ben ik ook een engel. Maar ik ben niets. Ik ben Gods instrument.

SARTRE

Nou, dan heeft God een prachtig instrument, je bent erg mooi...

MARYAM

Wat heb je daar nou aan?

SARTRE

Niet veel, zolang je jezelf onderwerpt aan de goddelijke orde...

MARYAM

Probeer je me nu ook al te versieren? Jij gaapte al in de afgrond van de dood toen je nog leefde.

SARTRE

Ik denk dat onze harten verliefd zijn...

MARYAM

Alleen God heeft lief...

SARTRE

Wat merken anderen van die ijdele

liefde?

MARYAM

God verlaat me nooit...

SARTRE

Hij is ook nooit echt bij je...

Pauze

Toe, kom bij me zitten.

Laten we praten.

CAMUS

Ergert zich.

MARYAM *Zacht.*

Waarom? Alles is voorbij. Ik ben dood.

...

Toch vreemd om dood te zijn en verder te leven

Half in zichzelf.

Het ergste wat mij kon overkomen, is dat ik de aanslag zou overleven,
tenminste, dat dacht ik...

nu ben ik hier, niet dood, niet levend...

Pauze

Slapen, laat me slapen...

SARTRE

Stel dat je een nieuwe kans krijgt...

MARYAM (*Fel, ontvlamt in woede.*)

Hou toch eens op! Ik zou hetzelfde doen!

SARTRE

..wat zou je...

MARYAM

Ik heb nog een pistool in mijn zak. Als je je kop niet houdt schiet ik je overhoop.

SARTRE

Je bent zo mooi. Verpest het nou niet. Zelden zag ik een vrouw zo mooi als jij...

MARYAM

Haalt wapen uit haar zak en laadt het.

Ik schiet je overhoop!!

SARTRE

We zouden het zo fijn kunnen hebben samen...

MARYAM

Richt op Sartre en haalt trekker over. Schiet. Sartre wankelt. Grijpt naar zijn borst.

SARTRE

Haalt een sigaret uit een pakje, uit zijn borstzak, en biedt er een aan.

Rook je ook?

SARTRE

Biedt sigaret aan Camus aan.

CAMUS

Mmm, Gauloises?

Sartre, Camus en Maryam nemen een sigaret. De aansteker blijkt het niet te doen.

MARYAM

Oh, houdt het dan nooit op?

CAMUS

Wat kon het leven toch mooi zijn! De mooie meisjes, de bokswedstrijden, het voetbal... Aah, we vochten, we dronken, we vreeën... We leefden...

Lied 'je ne regrette rien.'

CAMUS

Non, rien de rien. Non, je ne regrette rien.
Ni le bien qu'on m'a fait, ni le mal. Tout ca m'est bien égal.

SARTRE

Non, rien de rien. Non, je ne regrette rien.
C'est payé, balayé, oublié.

MARYAM

Je me fous du passé/ Avec mes souvenirs. J'ai allumé le feu.
Mes chagrins, mes plaisirs. Je n'ai plus besoin d'eux.
Balayés mes amours. Avec leurs trémolos. Bamayés pour toujours.
Je repars à zéro.

CAMUS – inval SARTRE

Non, rien de rien. Non, je ne regrette rien.
Ni le bien qu'on m'a fait, ni le mal. Tout ca m'est bien égal.

CAMUS, SARTRE, MARYAM

Non, rien de rien. Non, je ne regrette rien.
Car ma vie. Car ma joies. Aujourd'hui ca commence avec toi...

SARTRE *Tot Maryam.*

Dit is je situatie. Wat ga ermee doen? Er is essentie en existentie.

Essentie betreft de dingen, zoals sigaretten, stoelen of bomen.

Die zijn wat ze zijn. Ze hebben een identiteit. Mensen daarentegen bestaan.

Ze vragen zichzelf af: 'wie ben ik?', en kunnen zich daarbij niet beroepen op een identiteit.

Ze willen zichzelf graag zien als essentie maar als ze dat doen ontkennen ze dat ze in het

diepste geheim geen identiteit hebben.

Praat door, onverstaanbaar, Camus praat er doorheen:

Maryam maakt gepend gebaar. Camus overstemt Sartre:

CAMUS

Camus keert zich tot het publiek en spreekt deze tekst alsof hij een voordracht houdt [citaat van Sartre]):

"Ze kent heel goed de bedoelingen van de man die met haar praat. Ze weet ook dat ze vroeg of laat een beslissing moet nemen. Maar ze wil de urgentie ervan niet voelen: ze richt haar aandacht alleen op wat de houding van haar gesprekspartner aan respect en discretie biedt. Ze vat het gedrag niet op als een poging tot wat we 'de eerste toenadering' noemen..."

SARTRE *(Tegen Maryam, nauwelijks hoorbaar.)*

Ik vind je geweldig.

CAMUS *(Vervolgt.)*

"Als tegen haar wordt gezegd: 'Ik vind je geweldig', ontdoet ze die uitspraak van haar gesprekspartner van de seksuele achtergrond, ze kent aan de woorden en aan het gedrag van haar gesprekspartner rechtstreekse betekenissen toe die ze als objectieve hoedanigheden beschouwt..."

MARYAM *(Tegen Sartre, maar nu hoorbaar.)*

Maar ik wilde dat alles beter zou worden...

Jullie zijn toch ook niet dood?

SARTRE

Troostend, nu weer onverstaanbaar zacht tegen haar.

Na enkele seconden praten pakt hij haar hand. Zij lacht verlegen.

CAMUS (*Tegen het publiek.*)

"Maar opeens neemt haar gesprekspartner haar hand in de zijne. Zijn daad dreigt verandering in de situatie te brengen doordat nu een onmiddellijke beslissing vereist is: haar hand laten liggen betekend dat ze uit eigen wil instemt met de flirt, dat ze zich bindt."

MARYAM (*Tegen Sartre.*)

Ik ben niets...

CAMUS

"Wat er dan gebeurt, weten we allemaal: de jonge vrouw laat haar hand liggen maar merkt niet dat ze die niet terugtrekt."

SARTRE (*Tegen Maryam.*)

Integendeel. Je bent erg mooi. We zouden het samen zo fijn kunnen hebben...

CAMUS

"We zullen zeggen dat die vrouw te kwader trouw is."

MARYAM (*Springt op en reageert op Camus.*)

Mijn God, wat ben jij een klootzak!

CAMUS

Ho eens even, het zijn z i j n woorden... (*Hij wijst naar Sartre.*)

Sartre: in het Zijn en het Niet.

MARYAM (*tegen Sartre.*)

Is dat waar? Je wilt me dus daadwerkelijk gewoon versieren?

SARTRE

Je begrijpt niet wat menszijn betekent... Ik ben geen engel...

Je zegt dat je niets waard bent, maar hoe kun jij dan doen wat je hebt gedaan?

MARYAM (*Woedend.*)

Ik walg van jullie. Ik had nu dood moeten zijn. Een eeuwig niets. Maar nee hoor, ik zit hier met twee ouwehoeren opgescheept!!

Streng tegen Sartre.

Hoe komt het dat jij je zo van de wijs laten brengen door vrouwen?

Is heel die filosofie van je dan alleen maar erop gericht om vrouwen te verleiden? Weet je

wel hoe vernederend *dat* is? En daarbij...

SARTRE

Mag ik jou wat vragen, zou jij....

MARYAM (*Onderbreekt.*)

Ik stel hier de vragen! (*Streng, als een rechter.*) En daarbij wordt u beschuldigd van blasfemie. Heeft u daar wat op te zeggen?

CAMUS

Grinnikt.

MARYAM

U ontkent het bestaan van God, en nog erger, van de dood...

SARTRE

Dat heb ik nooit beweerd.

Hij gaat zitten, in slaaphouding.

CAMUS

Jawel hoor, dat heeft ie wel degelijk beweerd...

MARYAM (*Tot Camus.*)

U wordt ook beschuldigd!

CAMUS

Zo, en waarvan dan wel?

MARYAM

U wordt beschuldigd van absurdisme.

CAMUS

Maar dat is absurd!

MARYAM

U heeft beweerd dat het leven geen zin heeft, dat het absurd is, dat het universum geen redelijkheid kent en dat de mens wanhopig doet alsof er een zin is.

(Beschuldigend, schreeuwend.) Dat is blasfemie!

CAMUS

Laat het me je uitleggen...

MARYAM

Nee, leg maar niets uit. Als filosofen gaan uitleggen wordt het alleen maar ingewikkelder...

CAMUS

Ho even, ik ben Sartre niet!

Ik heb genoten van het leven, van de zon, van Algerije...

MARYAM

En je veroordeelt me.

CAMUS

Nee, ik veroordeel je daad.

MARYAM

Snap het dan: ik BEN mijn daad, ik zal het voor altijd blijven, zelfs als ik dood ben (*warrig, voelt aan haar lichaam.*) Nou ja, doder dan nu in elk geval...

Pauze

Weet je: er is iets dat jullie niet begrijpen omdat het niet te begrijpen valt. Jullie denken dat er maar één leven is en dat dat alles is. Dat de dood eruit bestaat dat de wormen je komen halen uit je graf. Je begrijpt niet dat er een vuur is dat brandt.

Zij komt dichterbij Camus.

Hij (*wijst op Sartre*) denkt dat ik 'politieke ideeën' heb. Er zijn dingen die groter zijn en die geen ideeën zijn.

Jij hebt geschreven dat religie ijdele hoop is.

Camus kijkt verbaast.

Ja, ik heb je gelezen. Maar ik kijk door je heen.

(*Feller.*) Jij beweert dat het leven het leven is. Dat dit alles is. (*Steeds feller.*) Dat het absurd is en dat dat alles is. (*Schreeuwend.*) Dat is misdadig!

Ze duwt Camus die achterover struikelt.

MARYAM

Ik beschuldig je van filosofie!

Maryam hangt over Camus heen, heeft

hem beet. Maar plotseling zien ze dat Sartre in zijn stoel hangt en niet meer beweegt.

CAMUS

Is hij dood?

Ze zwaaien voor Sartres ogen.

MARYAM

Voelt zijn pols.

Ik voel niets meer

CAMUS

Vreemd, dan is er dus toch verschil tussen leven en dood en zijn wij nu levend...

MARYAM

Pakt haar pistool weer en vuurt een aantal keren op zichzelf en op Camus, maar er gebeurt niets.

Hoe heeft hij dat voor elkaar gekregen?!

...

Wat zei hij nu eigenlijk? Essentie? Existentie? Waar had hij het eigenlijk over?

CAMUS

Weet je, dat heb ik eerlijk gezegd nooit zo begrepen. Ja, op een bepaalde manier wel, maar toch ook weer niet.

MARYAM

Teveel filosofie!

CAMUS

Maakt aanstalten om sigaret op te steken.

Het gaat niet om filosofie. Of over religie.

Weten te leven zonder filosofie of religie, daar gaat het om. De filosoof en de religieus kennen dezelfde dwalingen. Ze laten zich leiden door iets anders dan het leven zelf. Door een verhaal, een belofte, iets dat boven het leven uitstijgt.

Je zegt dat je jouw daad bent.

(...)

Weet je wat mij het meest interesseert? Of je ook kunt leven zonder al die mooie beloftes, valse hoop. Of ik zonder hogere instantie kan leven. Ja, dat is het. Zonder hogere instantie leven.

MARYAM (*Meewarig.*)

Jij bent zo eenzaam....

CAMUS

Ja, vanuit jouw Koninkrijk bezien ben ik eenzaam. Maar ik ben hier nu, samen met jou. Is dat niet wonderlijk?

Hij nadert haar om haar te kussen.

SARTRE

Plotseling.

Godverdomme, gedver! Wat een vreselijke droom!

Ik droomde dat ik de Nobelprijs kreeg! Afschuwelijk!

MARYAM

Ach! Je bent weer terug! Ik moet je zeggen dat ik je toch al een beetje miste...

CAMUS

Staat verschrikt op, doet zijn jasje goed.

Nobelprijs... dat is niet iets om je voor te schamen...

SARTRE

Jawel: ik was dood en voor altijd "Sartre"! Ik kon niets meer zeggen. Jullie bogen je over me heen, ik sprak tegen jullie maar jullie hoorden me niet!! Afschuwelijk! Jullie zeiden dat ik dood was!! Door die prijs werd ik vereeuwigd. Ik zou voor altijd hetzelfde moeten zeggen, dingen die men als 'Sartre-dingen' zou herkennen, Sartre zou dood zijn! Een Nobelprijs is iets voor doden!

CAMUS

Nou dank je. Ikzelf mocht ook een Nobelprijs in ontvangst...

SARTRE *Onderbreekt.*

Ach man, jij bent ook dood.

Wrijft zijn ogen uit, zet zijn bril recht.

Goed, waar waren we gebleven?

CAMUS

Even kijken, essentie, existentie, leven, dood...

Steekt zijn sigaret weer aan en ook die van Sartre.

MARYAM *In zichzelf.*

Pfft! Dood, dood, dood. Dat hebben we al gehad.

Barst in lachen uit.

Voor altijd blijven we bij elkaar, mijn God, wat is dat grappig! Voor altijd!

CAMUS

Voor altijd.

SARTRE

Kom, laten we doorgaan...

Licht plotseling uit.

Eind